

În jurul revistei „Viața Literară și Artistică” Din corespondența lui Virgil Cioflec cu Ilarie Chendi (7 iulie 1906 - 9 septembrie 1907)

Cultura românească a beneficiat, cum remarcă George Călinescu în prefața la lucrarea sa capitală *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, de contribuția multor oameni de mare valoare din toate provinciile locuite de români¹. Aceștia, cu mare efort, cu dragoste pentru cuvântul românesc tipărit și, de multe ori, cu renunțarea la gândul vreunei recompense bănești sau măcar al unei bune aprecieri, au participat, fiecare după talentul său, la clădirea literaturii și culturii de limbă română.

Nu s-ar putea în nici un caz face abstracție de contribuția oamenilor de cultură români transilvăneni în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și a primelor două ale celui de al XX-lea. Poeții George Coșbuc, St. O. Iosif și Octavian Goga, prozatorii Ion Slavici și Ion Agârbiceanu s-au impus între marile valori ale literaturii române. La aceștia se adaugă folcloriștii valoroși Ion Pop-Reteganul, Enea Hodoș, Andrei Bârseanu și muzicologul George Dima. În critica literară Ilarie Chendi a avut un rol de prim rang, prezența lui făcând legătura dintre Titu Maiorescu și Constantin Dobrogeanu-Gherea, marii critici ai epocii clasicismului românesc, și Eugen Lovinescu, Mihai Dragomirescu și George Călinescu, cei care au dominat critica literară a primei jumătăți a secolului al XIX-lea.

În preajma lor au creat însă, și mulți alți scriitori transilvăneni, bine apreciați de cititori și de critici. Între aceștia, familia Cioflec din Arpătac, actualul Araci² al județului Covasna, a dat cel puțin trei nume demne de reținut pentru cultura românească a acelei vremi.

Familia Cioflec

Primul este învățătorul și institutorul Dimitrie Cioflec (n. 1828, dec. 1891). Era strănepot al lui Idomir Popovici, zis Cioflec (dec. 1794) preot în Comana de Jos, nepot al preotului din Arpătac, Iacob Popovici-Cioflec (n. 1780, dec. 1826) și fiul preotului din Araci, Gheorghe Cioflec (n. 1797, dec. 1866)³. Colaborator apropiat al lui George Barițiu, membru al unui cerc cu preocupări folclorice, el a lăsat cea mai veche culegere de poezii populare din țara Bârsei⁴.

Mult mai bine cunoscut este profesorul și prozatorul Romulus Cioflec (n. 23 martie 1882 la Araci, dec. 13 noiembrie 1955 la București). Era nepot al lui Aron (n. 1803, dec. 1892), cel de al doilea fiu al lui Iacob Popovici-Cioflec și fiu al lui Constantin și al Mariei, născută Bucșă⁵. Opera literară a lui Romulus Cioflec a atras atenția lui George Călinescu, care l-a citat în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*⁶. O frumoasă și obiectivă prezentare i se face în *Dicționarul Scriitorilor Români* elaborat de Mircea Zăciu, Marian Papahagi și Aurel Rădu, prin articolul redactat de Ilie Radu-Nandra⁷.

Tot în domeniul culturii a activat și Remus Cioflec, valoros și cunoscut editor și librar, în Cluj și apoi în București. El era strănepot al preotului Iacob Cioflec, nepot al lui Aron (n. 1803, dec. 1892) și al Mariei, născută Gropca, fiu al lui David Cioflec⁸.

Virgil Cioflec

Numele lui Virgil Cioflec (n. 1876⁹, dec. martie 1948 București), a cărui contribuție la cultura românească abia acum începe să fie recunoscută la adevărata ei valoare, a avut parte de o evidentă marginalizare.

Pe drept cuvânt scria Horia Oprescu despre el, în anul 1969, că „*i se cuvine o onorabilă, deși tardivă, scoatere din anonimat*”¹⁰.

Pare plauzibil să fi fost fiul lui Nicolae, unul dintre cei cinci copii pe care i-a avut Aron Cioflec cu cea de a doua sa soție, Domnica, născută Axente¹¹. Această presupunere va trebui confirmată prin cercetări ulterioare.

Tatăl omului de cultură care a fost Virgil Cioflec, pe nume Nicolae Cioflec, era în anul 1901 proprietar al uneia dintre cele două „*mahalale*” ale satului Mârșia din județul Vlașca, plasa Neajlovul. În această localitate s-a născut Dimitrie Bolintineanu și tot aici își avusese proprietatea familia acestuia. Nicolae Cioflec, numele lui fiind scris „Cioflic” în Marele Dicționar Geografic al României, era proprietarul Mârșiei-din-Vale, în timp ce Mârșia-din-Deal aparținea lui C. Nacu. Se arată că ambele proprietăți însumau 1054 hectare¹².

În 1930, într-o sentință a tribunalului județului Vlașca, îl descoperim pe Virgil Cioflec drept proprietar al moșiei aflate la est de satul Mârșia și la sud de moșia moștenitorilor lui Lazăr Lazarovici¹³. Faptul că acesta este scriitorul și criticul de artă de care ne ocupăm este confirmat prin scrisorile sale, aflate în Biblioteca Academiei Române, care menționează satul Mârșia ca loc de expediere.

Dicționarul cronologic de literatura română, apărut în anul 1979 sub coordonarea lui I. C. Chițimia și a lui Al. Dima, altfel o lucrare foarte bine îngrijită și fumizoare de informații bogate și corecte, face o regretabilă confuzie. La indicele de persoane găsim inserat numele lui Romulus Cioflec, dar nu și pe cel al lui Virgil Cioflec. Totuși trimiteră la pagina 238 se referă la acesta din urmă, în calitate de colaborator al revistei „*Pagini literare*”¹⁴. Desigur o scăpare din partea celor care au întocmit indicele¹⁵. Sau poate că o anunțată confuzie, sau, mai bine zis, suprapunere a numelor celor doi, să fie o cauză a relativului anonimat al lui Virgil Cioflec?

Totuși, pe Virgil Cioflec îl vedem menționat, de data aceasta fără confuzii, drept colaborator la mai multe reviste

cu profil literar și artistic în *Dicționarul presei literare românești* al lui I. Hangiu, în *Dicționarul presei românești* de Georgeta Răduică și Nicolin Răduică și în *Dicționarul de pseudonime* al lui Mihail Straje. Astfel se arată că el a publicat:

- la cotidianul „Tribuna” din Sibiu (14 aprilie 1884 - 16/29 aprilie 1903), director Ion Slavici¹⁶,
- la săptămânalul ilustrat „Viața”, având directori pe Alexandru Vlahuță și Dr. Alecu Urechilă (apariție: 28 noiembrie - 30 decembrie 1893; 18 septembrie 1894 - 17 iunie 1895; 27 septembrie - 24 decembrie 1895; 1 - 22 ianuarie 1896)¹⁷,
- la ziarul cu apariție săptămânală, având pagină literară, „Soarele”, redactor responsabil și proprietar G. Urzică (11 noiembrie 1896 - 6 ianuarie 1898); colaborare în 1897¹⁸,
- la revista ilustrată cu apariție lunară „Literatură și artă română”, director Nicolae Petrașcu (25 noiembrie 1896 - 25 octombrie 1910)¹⁹,
- la săptămânalul „Pagini literare”, directori Artur Stavri și Ion Gorun²⁰ (21 ianuarie 1899 - 30 aprilie 1900)²¹,
- nuvela Culiță în săptămânalul „Stindardul”, director Ion G. Ionescu-Quintus din Ploiești (8 aprilie 1899 - 30 martie 1900)²²,
- în „Calendarul Minervei” (1899 - 1916)²³,
- la săptămânalul „Curierul literar”, director I. N. Constantinescu-Stans (7 octombrie - 4 noiembrie 1901, după care se contopește cu „Semănătorul”)²⁴,
- la revista „Semănătorul” [„Sămănătorul”], directori Alexandru Vlahuță și George Coșbuc (1901 - 1902), un comitet de direcție (1903 - 1905), Nicolae Iorga (1905 - 1906), St. O. Iosif, Mihail Sadoveanu și I. Scurtu (1906 - 1908), Aurel C. Popovici (1909 - 1910), (2 decembrie 1901 - 27 iunie 1910)²⁵,
- articolul La „Badea George” (Coșbuc), în Luceafărul, IV, 1905, nr. 12,
- la săptămânalul „Viața literară”, devenit „Viața literară și artistică” (1 ianuarie 1906 - 6 aprilie 1908)²⁶,
- la revista „Viața românească”, director C. Stere (seria I-a: martie 1906 - iunie 1916),
- la revista „Țara noastră”, director Ilarie Chendi (1908 - 1909), redactor Octavian Goga (Sibiu 1 ianuarie 1907 - 22 noiembrie 1909, Cluj 15 octombrie 1922 - 29 mai 1938)²⁷

În 1898 a publicat volumul *Epigrame*, semnat cu pseudonimul C. Virgiliu²⁸. A mai publicat volumul *Mălureni* (1916), un album privind picturile lui Ștefan Luchian (1924)²⁹ și un album al operelor lui Nicolae Grigorescu (1925)³⁰.

Horia Oprescu, în volumul cu titlul: *Corespondență: St. O. Iosif, Dimitrie Anghel, Natalia Negru, M. Sadoveanu, N. Iorga, C. Sandu-Aldea, Virgil Cioflec, Ilarie Chendi*, acordă o mai bună atenție lui Virgil Cioflec. El arată cum, acesta se afla la început în postura de admirator anonim al lui St. O. Iosif³¹, care publicase în anul 1897 primul său volum, *Apostolul* și alte poezii, cu traduceri din opera poetică a lui Petőffi. A urmat în 1898 un nou volum de traduceri din același poet, *Poezii alese* și primul volum de poezii originale, cu titlul *Versuri*³².

Virgil Cioflec este prezentat ca având „o oarecare stare materială” și fiind un colecționar de artă, iubitor de artiști, în felul lui un Mecena amator de critică plastică. Desigur că era cu totul interzis să se arate că acea „oarecare stare materială” provenea din moșia boierească, care mai întâi era a tatălui său și apoi a sa³³.

Cunoscându-l pe St. O. Iosif, îi face „o surprinzătoare propunere: să-l însoțească vreo câțiva ani, pe socoteala lui în străinătate”. Proiectul se realizează și, din octombrie 1899 până în octombrie 1901, St. O. Iosif trăiește la Viena, Paris, München și Neuburg³⁴. În acest timp el

reușește să-și restabilească sănătatea, să scrie poezii și să facă traduceri din Heine, pe care le publică în reviste și în volumul *Patriarhale*. Tot la Paris, St. O. Iosif îl cunoaște pe Dimitrie Anghel, cu care leagă o frumoasă prietenie, continuată prin cunoscuta colaborare sub pseudonimul A. Mirea.

Scrisorile schimbate între Virgil Cioflec și St. O. Iosif pe timpul în care, din diverse motive nu se găseau împreună în această perioadă, sunt relevante pentru caracterul lui Virgil Cioflec și pentru rolul covârșitor pe care l-a avut în susținerea morală și materială pe care i-a acordat-o poetului de primă mărime, care a devenit St. O. Iosif, atunci când acesta trecea printr-o serioasă depresie psihică și prin grave lipsuri materiale³⁵.

Încercând să definim cât mai succint personalitatea lui Virgil Cioflec, se cuvine să reținem că el a fost: prozator, epigramist, publicist, critic și colecționar de artă, mecena al literaturii și artei românești.

Corespondența Virgil Cioflec - Ilarie Chendi³⁶

Cele șapte cărți poștale pe care le prezentăm sunt datele între 14 iulie 1906 și 9 septembrie 1907. La ele se adaugă două scrisori pe hârtie simplă nedatate. Aceste nouă scrisori au fost trimise de Virgil Cioflec în perioadele în care era plecat din țară sau își petrecea concediul la munte. În plus, se adaugă acele scrisori pe care le-a trimis Ilarie Chendi lui Virgil Cioflec și care se află în Biblioteca Academiei Române. Dintre acestea prezentăm trei scrisori, pe care le-am considerat reprezentative. (Anexa)

Toată această corespondență, pe care o prezentăm, este legată de eforturile depuse de cei doi pentru publicarea în cât mai bune condiții a revistei „*Viața literară și artistică*”.

Revista apăruse „*la sugestia și cu sprijinul lui Spiru Haret*”³⁷, ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice în guvernul condus de Dimitrie A. Sturdza (14 februarie 1901 - 20 decembrie 1904)³⁸. Este demn de remarcat și faptul că, după retragerea lui George Coșbuc și a lui Ilarie Chendi de la direcția revistei „*Semănătorul*”, cei doi încep, beneficiind și de concursul mai multor scriitori bucareșteni, să editeze noua revistă, prin care doreau să ofere cititorilor „o icoană cât mai credincioasă și mai întreagă a vieții noastre literare și artistice, prin cronici și bibliografii”³⁹. Primul număr al săptămânalului, având titlul „*Viața literară*”, a apărut la 1 ianuarie 1906. Începând de la 7 ianuarie 1907 revista primește noua denumire „*Viața literară și artistică*”. Era marcat astfel, mai evident interesul publicației pentru artele plastice. Ultimul număr apare cu data de 6 aprilie 1908⁴⁰. Pentru tot timpul de apariție aparatul redacțional a fost format din George Coșbuc și Ion Gorun (Alexandru Hodoș) ca directori, Ilarie Chendi fiind secretar de redacție⁴¹.

Publicațiile de specialitate recunosc contribuția esențială pe care a avut-o Ilarie Chendi la bunul mers al revistei, pe care el în fapt a redactat-o⁴², având în același timp și calitatea de critic al revistei⁴³. Ele păstrează însă o ciudată tăcere privind activitatea lui Virgil Cioflec în legătură cu aceasta. Scrisorile pe care le prezentăm vor fi în măsură să dovedească faptul că, departe de a fi doar un simplu colaborator al revistei, Virgil Cioflec a fost, pentru o bună perioadă de timp, un participant direct la toate activitățile legate de publicarea ei. Se face totodată dovada că el a contribuit cu sume de bani la bunul mers al revistei, având astfel dreptul de a fi considerat unul dintre proprietari.

Se constată astfel, preocuparea pe care o are pentru

ca revista să dispună de fondurile bănești necesare. De două ori este citată nevoia de a-l determina pe „Conu Alecu”, apelativ sub care îl putem bănuși pe V. A. Urechia, care, „cuminte ca un profet și sensibil ca cea mai plăpândă floricică” ar trebui rugat de Ilarie Chendi „să ne dea o fărâma de ajutor”⁴³. Ideea apăruse și mai devreme: „Conu Alecu (tot la vie o fi?) bine ar face să ne mai dea puțin ajutor” (2). Este evident că acesta participase cu ceva bani mai înainte.

Din distihul glumeț: „*Adu-l Doamne pe Haret/ Ca să dăm de berechet...*” (3), s-ar putea deduce că Spiru Haret, pe timpul cât era ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice, nu se rezumase la a avea inițiativa scoaterii revistei, ci acordase și unele fonduri, atât de necesare pentru început. În acest caz, fondurile prevăzute pentru revistă în bugetul pe anul 1905 încă din anul 1904, când era ministru Spiru Haret, au fost cheltuite pentru lucrările pregătitoare de pomire a revistei. La 18 august 1906 când Virgil Cioflec scrie distihul, ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice era Mihail Vlădescu⁴⁴, care probabil că nu mai susținea financiar apariția revistei⁴⁵.

Virgil Cioflec însuși contribuia cu bani la nevoile revistei și ale colaboratorilor acesteia. Precizează că i-a avansat 60 de lei lui Emil Gârleanu, la cererea acestuia, ceea ce reprezenta suma pentru predarea ulterioară a două „bucăți” (9).

Problemele financiare ale revistei apar și în răspunsurile lui Ilarie Chendi. Arătând că Emil Gârleanu ar preda: „*tot la două săptămîni, o nuvelă*”, întreabă retoric: „*cu ce să-l plătim?*” continuând „*Eu nu am credit de la bănci*”. Lui Gârleanu: „*Polu i l-am dat, dar pînă spre sfîrșitul lui septembrie nu cred să-i mai pot face ceva. Revista a mers rău vara, ca de obicei în acest anotimp*”. Se înțelege că revista a mers rău ca încasări.(b)

În scrisoarea (c) scrie despre un nou colaborator, deocamdată neidentificat, Nibaja (?), că „*E încîntat ... de propunerea făcută*.” și urmează „*E așa de calic însă, încît pentru a fi salvat, are nevoie de o mică sumă - zice că ți-a scris. Probabil o să-ți vie greu - nu te supăra însă, răspunde-i cu binișorul, ca să nu mi-l gonim*”.

Preocupat de problemele de patrimoniu, scrie că ar dori reglementarea dreptului la proprietatea revistei (9). Din aceasta rezultă că a avut, în fapt, o importantă contribuție bănească, care i-ar fi dat dreptul să se numere printre proprietarii acesteia.

Multă grijă și insistență se dovedește a depune pentru convingerea unor scriitori valoroși să publice în paginile „*Vieții literare și artistice*”. Știa prea bine că revista trăiește prin calitatea literaturii sale. Înțelegea că nu numai dorința de a-și vedea numele tipărit îi poate determina pe scriitori să trimită materiale, dar și recompensele materiale. I se pare că suma de 25 de lei pentru o „bucată” este mică⁴⁶, deși față de posibilitățile financiare putea să fie considerată „*fabuloasă*” (2).

Aproape că nu este scrisoarea din care să nu rezulte ce eforturi făcea el singur, sau îi cerea să facă și lui Ilarie Chendi, pentru câștigarea celor al căror talent promitea obținerea de materiale valoroase. „*Trebuie cucerii cât mai mulți din cei ce scriu*” afirmă el (2), pentru ca apoi să spună că trebuie „*să primească orice colaborare, dar să fie scrisă cu talent*” (8). Informează cum încearcă, și cum reușește în cele din urmă să-l „*convertească*” pe I. A. Bassarabescu (3, 4). Îi cere lui Ilarie Chendi să „*nu lase pe Agârbiceanu*” și să „*nu-l slăbească pe Sandu*” [I. Sandu-Aldea] (3), iar dl. Urechia „*să dea ceva pentru cronica ușoară și veselă*”. Îi e dor de Mihalache, „*cu scrisul lui mucedit, anapoda și fără sare*” (7); Victor Eftimiu are talent și trebuie îndemnat să scrie cronici teatrale (9); trebuie atras Gioru (8), iar Boteni

„*parcă făgăduise ceva*” (2).

Întreabă „*Gârleanu de ce nu dă nimic spre publicare*” (7); care e adresa lui [Panait] Cerna (8) și dacă Ilarie Chendi e de acord să-l aducă pe R[ădulescu] Motru drept colaborator (9).

Regretă că Minulescu îi lasă (9).

Recomandă să i se transmită lui Mille⁴⁷ „*să fie mai darnic cu băieții*” (2).

La rândul său depune mereu efortul de a produce materiale publicabile. Nici o scrisoare nu face abstracție de acest subiect: „*Dacă aș putea în fiecare număr aș trimite câte ceva pentru revistă*” (3).

La 14 iulie 1906 comunică faptul că a trimis un articol despre I. Al. Brătrescu Voinești (1). Ilarie Chendi îi mulțumește pentru primirea acestuia și-l laudă: „*Și ce min-dru-i articolul, bată-l să-l bată, au ce citi cele vreo 6 mii de cititori. Era și nevoie de o mică notă originală, că prea ne-am dat cu toții la același făgaș*” (a).

La 5 august scrie că e mulțumit că acesta a ieșit fără greșeli de tipar (2). Începuse lucrul la un nou articol, de data aceasta despre I. L. Caragiale. Anunță că intenționează să scrie o nuvelă mai lungă cu subiect țărănesc. Pentru a colabora la „*Cronica artistică*” cere materiale și informații despre revista „*Arhitectura*”, despre ce s-a publicat în Monitorul Oficial privind concursul de la „*Expoziție*” și să i se trimită un text tipărit de Strămbulescu în „*Catalogul Tinerimei*” (2). Îi cere lui Chendi, care îi pusese la dispoziție prima pagină, să aibă „*puținică răbdare*” (3).

Scrisoarea nedată (4) însoțește un „*articolaș pentru revistă*”. Tot aici spune că ar dori să scrie ceva despre Izabela Sadoveanu. E un prilej pentru Ilarie Chendi să-i transmită unele informații, nu tocmai laudative și poate nici tocmai justificate, despre fizicul și caracterul acesteia (b).

La 6 noiembrie 1906, aflat la Nisa, anunță că „*încep să curgă manuscrisele*” (6).

Întreabă dacă place un articol despre „*plimbarea la Vulcana*” pe care tocmai îl trimisese (6).

A doua scrisoare nedată, trimisă din Sinaia, ar părea că a însoțit „*câteva note*” pentru revista „*Luceafărul*” și nu pentru „*Viața literară*”. E posibil să fie legate de lucrarea „*La Badea George*”, despre a cărei redactare vorbește mai pe larg în scrisoarea din 6 noiembrie 1906. Această scrisoare s-ar părea că a fost trimisă în vara lui 1907.

Bucuros că revista apare și pe timpul verii, promite că va trimite un articol pentru numărul ce urma să apară la 15 iulie 1907 (7). Din nou scrie că va trimite articolul despre Izabela Sadoveanu (8). Strânge material documentar pentru un studiu asupra lui Nicolae Grigorescu (8).

Anunță că în curând va trimite o schiță avându-l ca erou pe Gligor Busuioc (9).

O cercetare a colecției revistei va putea să confirme ce s-a realizat din aceste intenții.

Pe timpul când lipsea perioade mai lungi din țară, își dă seama că îi lipsesc informațiile necesare pentru a scrie. De aceea, cere insistență să i se trimită numerele apărute recent ale revistei (4), dar și tot felul de informații: dacă mai iese Luceafărul și cine îl scoate (6), Storc să spună de ce nu s-a mai expus nimic la bienala de la Veneția (7), ce e cu „*Societatea artiștilor*” (6) și cu „*Societatea literaților*” (9). Îl interesează micile agitații literare și chiar și înjurăturile la adresa lui, despre care scrie că nu-l supără, ha chiar îi fac plăcere (4).

Îl preocupă „bucătăria” revistei. Dă sfaturi privind lucrările de detaliu ale redactării și gospodăririi. Se interesează de munca lui Dobre, Cohen și Ion, cei care îl ajutau pe Ilarie Chendi. Le cere să aibă grijă, în primul rând, de greșelile de tipar fiindcă „Pe celălalte le duc eu cum oi putea” (4). Când e mulțumit de felul în care a ieșit un număr, felicită colectivul de redacție (9). Îi cere lui Ilarie Chendi să nu neglijeze adresele de abonați (8). Să-l „descânte” pe Mille⁴⁸ ca să poruncească o literă nouă de tipar (3). Întrebă „unde s-au dus cu tiparul?” (6). Îi dă sfaturi lui Ilarie Chendi despre ce, cum și când să publice: „cât de curând voiajul lui Bassarabescu la Slatina, cu o notiță elogioasă” (7), dar îi dă libertate deplină în conducerea revistei (8). „Cred că sînt o lecută interesat chiar atunci când nu trimit manuscrise” scrie el, într-un fel cerând o apreciere din partea celor pe care îi ajută (6).

La un moment dat Virgil Cioflec, parcă cu oarecare exasperare și poate simțindu-se preluând o prea mare responsabilitate pentru revistă, întreabă: „Da, rogu-te directorii noștri ce mai fac și pe unde mai sînt?” (2). Această formulare ne dă dreptul să ne întrebăm dacă nu cumva, în anumite perioade el îndeplinea, voit sau nu, unele dintre atribuțiile directorilor, George Coșbuc și Ion Gorun care, desigur că luați cu alte griji, mai uitau de conducerea revistei.

Oricum, îl vedem preocupat de viitorul revistei și gândind o strategie pentru menținerea și dezvoltarea ei. „Într-o zi foaia asta are să adune în jurul ei pe toți”, se exprimă el (3), pentru a continua „Pentru asta se cere puțină zeamă de franci”.

Mai târziu reia ideea: „Într-o zi din revista asta o să facem foaia literară indispensabilă oricărui ce a cetit sau va ceti literatură” (7).

Crede că revista va putea să aibă tipografie proprie. Cu cinci mii de cititori „vom merge departe”. Ilarie Chendi vorbea despre faptul că revista avea, în vara lui 1906, vreo șase mii de cititori (a). „Să vezi că revista va prinde și printre lumea ce nu face literatură”. Prevede posibilitatea apariției de două ori pe săptămână. Pentru asta ar fi de acord să fie și gazetă, în loc de revistă, dar neapărat „gazetă scrisă literar” (8).

*

În vederea întocmirii unei cronologii pentru viața lui Virgil Cioflec prezintă interes informațiile furnizate de scrisorile de care ne ocupăm privind locurile pe unde a călătorit.

- La 14 iulie 1906 este la Misurina, o localitate aflată în apropiere de Cortina d'Ampezzo, în regiunea Dolomite din Alpii Italiani (1);
- la 6 august se găsește la Cortina d'Ampezzo, și scrie că va rămâne acolo până la „1 septembrie stil catolic” (2);
- totuși la 18 august scrie din nou din Misurina (3);
- scrisoarea din 7 noiembrie 1906 pleacă din Nisa (6);
- la 18 iulie, la 22 august și 9 septembrie 1907 se află în Elveția, la Pontresina, nu departe de St. Moritz (7, 8, 9);
- arată că de la Pontresina intenționează să plece la Milano, Torino și Nisa (8). Remarcă faptul că abia în aprilie 1908 se va afla din nou împreună cu Ilarie Chendi, desigur la București (8).

*

Este interesant să urmărim cum a evoluat relația din-

tre Virgil Cioflec și Ilarie Chendi, de la cordialitatea unei apropiate colaborări la prietenie, din evoluția formulelor de adresare precum și din modul de încheiere și de semnare a scrisorilor.

Cei doi se cunoșteau, cel puțin indirect, din primăvara anului 1901, așa cum o dovedește o scrisoare din Vinerea Mare, pe care Ilarie Chendi i-o trimite lui St. O. Iosif, prin Virgil Cioflec, la Paris⁴⁹. Totuși, din modul cum evoluează corespondența dintre ei, se pare că abia acum, când amândoi se ocupă de revista Viața literară, se leagă o adevărată prietenie.

Astfel, scrisorile din iulie și august 1906 încep cu formula obișnuită: „Dragă prietene”, „Dragul meu”, continuând cu „Dragul meu prieten”, ca semn al unei mai mari apropieri. Semnăturile sunt deocamdată neutre: V. Cioflec. În scrisoarea din 5 august 1906 (3) i se adresează încă cu „Dumneata”.

Prima scrisoare nedată (4) trece la formula de adresare mult mai apropiată, de tipul unei porecle prietenești: „Dragă părințele” și se încheie cu formula glumeată și puțin ironică: „Plecăciune”, dar semnătura este încă aceeași, oficială, V. Cioflec.

Scrisoarea nedată (5), menține adresarea cu „Dragă părințele”, încheierea este însă, cu o formulă mai apropiată: „Cu bine și cu noroc”, iar semnătura este „Boeru”, semne ale stabilirii unei relații prietenești, de vreme ce semnătura este un apelativ-poreclă.

La 18 iulie 1907, adresarea cu „Dragă Părințele” este acum folosită pe o carte poștală, scrisoare cu parcurs public (7). Salutul de încheiere este „Cu bine”, iar semnătura se reduce la inițiale. La 22 august același an (8) formula de încheiere a devenit „Cu dragoste”, iar semnătura este acum, simplu: „Virgil”. La 9 septembrie 1907 formula de încheiere și semnătura se mențin aceleași, pentru ca începutul scrisorii să capete forma „Iubite părințele”, semn evident pentru stabilirea definitivă a unei temeinice prietenii (9).

*

O cordialitate glumeată poate fi constatată în relațiile dintre cei doi din textul scrisorilor. Virgil Cioflec a folosit un stil colocvial, colorat, cu expresii libere, fără a ieși din limitele bunului gust. În prima scrisoare el vorbește despre intenția de „a lua de barbă pe cine merită”, se pare că referindu-se la artistul plastic Ipolit Strâmbulescu. Tot aici scrie: „În câteva zile sînt aiurea”, pentru a arăta că urmează să călătorească fără un traseu bine stabilit și fără a avea adrese sigure.

Peste o lună vorbește despre „patru pagini pline rase”; apoi scrie că nu-i momentul ca Bassarabescu „să ne lase cu carul în drum”, despre „îmbulzeala dracului” care se va produce atunci când colaborările la revistă vor fi bine plătite și despre cum „să scapi de-o belea” suprimând litera mică, mult uzată, de la tipărirea revistei (3).

În cartea poștală din 18 iulie 1907 îi spune corespondentului său, referindu-se la „cîi de la Sem.”, desigur fiind vorba de revista Sămănătorul: „nu cred ... că nu vei aproba unele gîdilituri pe la țîpi” (7).

*

Interpretarea celor câteva scrisori, a căror peregrinare în timp cu greu ar mai putea fi stabilită, dar care au acum ocazia de a fi cunoscute și puse la îndemâna cercetătorilor istoriei literare românești, permite cunoașterea mediului de efervescență în care apărea presa periodică literară a anilor 1906 - 1908. Astfel ne putem da seama care erau preocupările pe care le avea grupul de oameni din redacție pentru scoaterea revistei și să apreciem eforturile lor, prin care doreau să dea un suflu înnoitor în peisajul presei literare a vremii. Parcurgerea colecției revistelor vremii în care a fost făcută acest schimb de corespondență va putea explica multe dintre afirmațiile, aluziile și preciza cine erau unele dintre personajele citate.

București, 29 iunie 1999

Anexa

(a)
„Viața Literară” Redacția

7 VII 1906

Noroc bun, boierule, și multă sănătate de la țară!

Mare veselie pe capul meu, când mi-a sosit plicul din Misurina aia blagoslovită. Zău, credeam că ne-ai dat uitării, prin plaiurile și măgurile străine. Și mai credeam cu siguranță că pe Brătescu l-ai trimis revistei de la Iași și mare mi-a fost bucuria când am văzut că tot ți-e mai aproape cămașa decât cojocul.

Și ce mîndru-i articolul, bată-l să-l bată, au ce citi cele vreo 6 mii de cititori. Era și nevoie de o mică notă originală, că prea ne-am dat cu toții la același fagaș.

Azi am dispus la Administrație să ți se trimită numerele pe cari nu le-ai citit. Vei vedea din ele, că badea Gheorghe s-a dat lenei cu totul, că Gorun se ține de cuvînt și muncește și din Sinaia și că ceilalți colaboratori s'au împrăștiat ca potîrnichile. Între alții, Cazaban e la Tulcea, angajat ca desenator cu 45 lei pe lună și dreptul de vinat și pescuit.

Administrația gazetei e tot cum știi: apăsătoare, cu toate că d. Vlahuță, la rugămintea mea, a fost personal la Mille și l-a făcut atent că ar face bine să reducă cheltuielile, pentru ca să iasă ceva la băieți. Se vede că nu e nimic de făcut: vom duce-o firîș-grăpiș pînă la iarnă și în urmă ne vom vedea independenți. Ce zici?

Rubrica d-tale e părăsită și rău voitorii și începuseră să scorniască vorbe mincinoase despre o desbinare. De-acolo de departe firește că nu prea știu ce ai putea să ne trimiți - decît doar un articol despre Rembrands [sic]. „Arhi-tectura” n'a eșit. Catalogul „Tinerimei” îl voi căuta. Numai să nu uiți a mă înștiința, pe cîte o cartă postală despre schimbările de adresă.

Pentru pictura din expoziție n'are să fie prea tîrzie cronica nici toamna, cînd sper, te vei întoarce din cel colindat prin lumea întreagă.

Alte noutăți? Nunu, zice-se pleacă la Nörishofen să-și potolească ... focul! Sadoveanu, prăznuind obləduirea, s-a făcut casă la Fălticeni și se retrage acolo. Sultă comerțul lite-rar! ...

Te salut cu multă dragoste.

Il. Chendi

BAR mss. 30512

(1)
CARTOLINA POSTALE ITALIANA (CARTE POSTALE D'ITALIE)

A Dlui Ilarie Chendi, Redactor-șef al Revistei „Viața literară”, 7, str. Enei Bucurest Romania

Ștampile poștale: Misurina, 14, 7, 06; Budapest, 906, JUL, 15 N12, L.L.E.4L.L.E.; București, 16 JUL 1906

Dragă prietene,

În articolul despre Brătescu s'au strecurat cîteva greșeli; pe-alocurea, omisiuni, cîteva. Făcut și trimis în grabă nu putea fii altfel. Pentru „Cronica Artistică” păstrez aceeași dragoste. Acum însă nu prea am de ce mă lega. Nu citesc gazete; nimica nu mai știu. Dacă ești bun, în interesul revistei, spune-mi prin scris cam despre ce este acum vorba prin presă, ce-ar putea face obiectul unei mici cronici. Eu vreau să scriu două. Pentru asta îmi trebuie textul din Catalogul Tinerimei din anul ăsta, text pe care l'a tipărit Strimbulescu în dreptul unui tablou al lui. Îl vreau exact, ca să-l pot lua de barbă pe cine merită. Nu știu ce spunea el că vrea să facă cu banii luați. Acel text te rog să nu-l copiezi. Istrate a publicat în „monit. oficial” din toamna trecută concursurile artistice dela Expoziție. Rupe te rog numai filele acelea care mă interesează și te rog trimite-le odată cu revista pe care n'am mai citit-o de 3 săptămîni. Ce crezi că e bine să știu și eu, dacă-ți face plăcere, eu bucuros aștept. A eșit No 2 din „Arhitectura”? Și acesta ar fi un subiect de cronică. De Expoziție nu pot spune nimic, n'am văzut-o decît într'o seară dela gară venind dela Giurgiu. În cîteva zile sînt aiurea. Pînă la o nouă sigură adresă și aceasta e foarte bună: Cortina d'Ampezzo, Tyrol poste -restante.

Cu multă voe bună

V. Cioflec

Misurina 14 Iulie 1906.

(2)

Korrespondenz-Karte
Cartolina di corrispondenza

An/Al Signor Ilarie Chendi
- om de litere -
Bucarest, Rumanien
Academia Romînă (Calea Victoriei)

Ștampile poștale: CORTINA, 6 VIII 06; BUCURESTI, 8 AUG 1906 CURSA 3

Hotel Faloria
Cortina d'Ampezzo
Tyrol

5 August 1906

Dragul meu prieten,

Îți mulțămesc pentru atenția ce-mi dai trimițîndu-mi o prea frumoasă scrisorică, afecțuoasă, cum știu să scrie

numai meșterii secretari de Redacție. Brătescu a ieșit fără greșeli de tipar și astă treabă mă încintă peste măsură. După Voinești vine rîndul „Grecului”, Caragiale. În cap îl am, acum va să-l culc... Să cade un așternut princiar, așa că întîrzierea de-a-l putea găti să mi se acorde. Să-i punem și chipul? Dacă socotești că da, fă rost de-un „bust”. Poate uit să spun atunci și spun acum: Să se pue întreg articolul la tipar, odată.

Aștept cele cerute ca să vă trimet altăceva în așteptare.

Cu Limbrandul Regelui te-ai păcălit. Nu-i deloc o copie ci un minunat original care are povestea lui. O să mă ciupescă dracu de buric și-am să scriu o nuvelă mai lungă, cu subiect țărănesc. Nici prin gînd nu-mi trece s'o public aiurea de cît în „Viața literară”. Dacă și eu am cuvînt și astă cîinste mă onorează, aș crede că-i mai bine să rămînem unde sîntem. Mille să fie mai darnic cu băieții și iată mămăliga gata. Dacă se citește e suficient. Cînd vremea se va mai întoarce și de partea noastră atunci va fi altă căciulă, bun înțeles. Trebuie să pînă atunci cucerii cîți mai mulți din cei ce scriu. Pe Boteni nu-i chip să-l avem? Parcă făgăduise. Da, rogu-te directorii noștri ce mai fac și pe unde mai sînt? Conu Alecu bine-ar face să ne mai dea puțin ajutor. Tot la vie o fii? Cu Sandu s'a întrerupt ori-ce comunicație?

Poftesc voe bună

V. Cioflec

Cortina d'Ampezzo

Hotel Faloria.

(3)
CARTOLINA POSTALE ITALIANA (CARTE
POSTALE D'ITALIE)

A Signor Il. Chendi
Academia Romîna
Calea Victoriei
Romania
Bucarest

Ștampile poștale: Misurina, 18. 8. 06; BUCUREȘTI, 22-AUG-1906, CURSA I

Dragul meu,

Este cu adevărat o mare cîinste aceea de-a fi adresantul a patru pagini „pline rase” cum se zice în limbajul jo-cului de pîchet. Unele lucruri mă tulbură și sînt incurcat căci leacurile nu sînt variate și din moment ce ai uzat de toate, poți să-ți pui mîinile în sîn și să zici: Acum nu se mai poate!

Conu Alecu e cîminte ca un profet și sensibil ca cea mai plîpîndă floriceică. Nu știi cum să umbli cu el. Ce știu însă e că pentru Dta are o mare stimă și această treabă te poate îndritui a te adresa direct și personal, căci eu nu o dată l'am rugat să ne dea o fărîmă de ajutor... Lui Basarabescu am să-i scriu, deși nu sînt în corespondență cu el, că nu-i momentul să ne lase cu carul în drum... Și fie zis în treacăt nu tot ce trimetea se urca la stîmă pe care i o dăm ca scriitor. Și apoi fabuloasa sumă - pentru finanțele revistei - de 25 de lei va să fie turnată bucată cu s'o dai fără să-ți pară rău...

Adu l Doamne pe Hurei

Ca să dăm de berechet...

Dacă aș putea în fiecare număr aș trimite cîte ceva pentru revistă, căci de ea trebuie să fim legați cu tot sufletul. Într-o zi foaia asta are să adune în jurul ei pe toți. Pentru asta se cere puțină „zeamă de franci” și atunci să vezi îmbulzeala dracului. Ca să scapi de-o belea, suprimă litera cea prea mică, rău tăiată și de tot uzată. Se câștigă aproape o pagină. Dar descîntă-l pe Mille să porunciască una nouă. De ce-l lași pe Agîrbiceanu să scrie la „Gazeta Transilvaniei” cînd poate atîta cît dă d. Murășan putem da și noi? De două zile sînt iarăși în Misurina, Cadore, Italia, Grand Hotel. Stau pînă la 1 Sept. stil catolic. Eu mă țin de făgăduială. Vorba e să nu mă iai cu zorul că atunci vreau să fac mai mult decît puterile mele și iese prost. Ai puținică răbdare. Din moment ce mi-ai pus la dispoziție prima pagină din revistă trebuie să mă strîng din toate părțile și să ai împreună cu mine ambiția de a ieși dichisit, curat, așa cum se cere... Nu-l slăbi pe Sandu. Îmbulzește-l cu de toate. Este un suflet curat, cam prăpăstios, dar om de treabă.

Cu multă sănătate

V. Cioflec

18 Iulie (de fapt August) 1906

NB. Îți mulțămesc de volum. Cînd mă voi fixa la un loc, am să te rog să mi-l trimiteți.

(4)
(Scrisoare nedată, pe o foaie albă de hîrtie)

Dobre, Cohen, Dta, Ion sînteți
rugați să aveți grijă de greșele
de tipar; pe celelalte le duc eu
cum oi putea!

Dragă părințele,

E mai bun lucru o scrisoare scurtă și un articolăș pentru revistă de cît o polologhie și nimic pentru tipar! Din cele ce-ți trimet vei pricepe cele ce-am ales. Ți-am făgăduit că pe cît mă va tăia capul și-mi va permite timpul să nu te las. Te rog să te răzimi pe vorba mea. Aș vrea să citesc articolul dnei Sadoveanu din „Voința” despre Bassarabescu. Alegîndu-mă de ispititoare ea frumusețe poate să iasă ceva pentru revistă. Pe Bassarabescu l-am convertit. Peste 10 zile cel mult e aici. Atunci va fii mai ușor de mînuit. Distanța, în ori-ce, e lucru dracului... Veștile le primesc precum și revista. Ține rogu-te în corent cu micile agitații ale vieții noastre literare. Nu uita să-mi comunici injurăturile scrise ori verbale la adresia mea. Îmi fac plăcere, îți spun pe cînte, fără nici o fanfaronadă.

Plecăciune,

V Cioflec

Pe Ion îl sărut și spune-mi dacă stă tot pe Toamna 118, ca să-i trimit o căpăjină de ... zăpadă.

(5)
(Notă nedată, pe o foaie albă de hîrtie)

Dragă părințele,

Îți transcriu pentru „Luceafărul” aceste cîteva note. Cînd o ieși asta, trimet alta. Pînă atunci abia o mai puric.

Și aceea e gata, da mai lasă-mi-o nițel pe masă. Adresa mea e scurtă: Sinaia. Numai Mamulea și Dr Urechia îmi fac puțină concurență, altfel aș fi cel mai cunoscut la poștă. Nu-ți scriu mai multe fiindcă am mare nădejde să viu zilele astea în Capitală.

Cu bine și cu noroc

Boeru

(6)

REPUBLIQUE FRANCAISE
CARTE POSTALE

Ce cote est exclusivement reserve a l'adresse.

Mr Ilarie Chendi Academia română
Calea Victoriei, 138. Bucarest
(Roumanie)

Stampile poștale: NICE 13 30 6 11 06 ALPES MARI-
TIMES; BUCUREȘTI 9 NOV 1906 CURSA 3; (Goamă)
85

7 Noemb. 1906

Dragă domnule Chendi,

Păzește că încep să curgă ... manuscrisele! Fiindu-mi frică să nu fii luat cumva în serios glumele din cartea mea postală, mă grăbesc a-ți spune că am înaintea mea un întreg program și că acest program - contrariu unui ade-vărat program - voesc să-l aduc la îndeplinire ... Ai să vezi în fine ... Asta nu însemnează că Dta trebuie să taci ... În fatuitatea mea cred că sînt o lecută interesant chiar atunci cînd nu trimet manuscrise ... Cine te-a pus să fii secretar de revistă? acum rabdă ce-ți spune unul și altul ... Vorba e: îți place plimbarea asta la Vulcana? Pune-o rogu-te în vitrina revistei, în prima pagină, numai dacă merită cîntea asta, bun înțeles. Da te pomenești că revista nici nu mai apare ... Eu, de cînd a fost vorba de o Societate a Artiștilor de Ursu, nu mai știu nimic ... Fii bun și trimete-mi numerile din urnă. Ca un zăbovit ce sînt vreau să vă ajung ... Te rog însă dă ordin să nu iasă cu greșeli tipografice. Altceva acum. Am de gînd să scoț o broșurică „Badea George”. Spre acest sfîrșit, dacă vei voi să însemnezi cîte ceva din ce spune ăst mare poez și să mi le trimieți, vei grăbi și vei contribui la conturarea deslușită a celei mai frumoase figuri din cîte are literatura noastră azi .. Luceafărul mai iese? Cine-l scoate? Aș vrea să mă pun în legătură cu tipografia. La cine trebuie să mă adresez. Fiindcă până acuma nu mi-ai trimes poftirea de la Sibiu, fii bun și răspune Dta părintelui Stoica, cum stau lucrurile. Vă știu buni prieteni și crezînd că n'ai să te superi numai așa cutez să te rog ... Unde v'ați dus cu tiparul ori numai a fost așa o vorbă, ca să mă ațîți? .. Pe aici, umblu în haine de vară, cu pălăria pe cîafă ... Copii prind fluturi prin grădină și pe la noi ninge ... Nu uita să-mi spui dacă îmi trimieți revista. Cu multă sănătate

V. Cioflec.

B. Scumpilor noștrii directori cele mai supuse închinăciuni.

(7)

- Carte postale -

Union postale universelle. - Weltpostverein -
Unione postale universale.
SUISSE, SCHWEIZ, SVIZZERA.

Cote reserve a l'adresse. Nur für die Adresse. Lato riserva-
to all'indirizzo.

Egr. Sign. Ilarie Chendi
No 7, strada Bisericii Enii
Bucarest
Roumanie

Stampile poștale: PONTRESIN, 18. VII.07.-9;
BUCUREȘTI, 21-JUL-1907;CURSA 3

1907 18 Iulie Pontresina

Villa A ma Campagne
Engadine - Suisse

Dragă Părințele,

Mă bucură mult faptul că te-ai hotărît „s'o scoți” și pe vară ... Moara închisă provizoriu e pe jumătate părăsită, zice o vorbă care nu există, dar care se brodește în împrejurările noastre. Cu cea mai mare plăcere mă pun la contribuție și te pot anunța de pe acum, că pentru numărul ce va apărea la 15 Iulie, îți trimet ceva. Atunci fac începutul ... Ți-aș mai putea spune că într-o zi din revista asta o să facem foaia literară indispensabilă ori-cărui ce a cetit sau va ceti literatură. Întrebă-l rogu-te pe Storck de ce n'a expus „Tinerimea” la Venezia anul ăsta bianual? Aș vrea unele detalii ca să-l mai pun pe hătrîmul meu să mai grăiască cîte ceva. Pentru mine nu-i casnă mare: El spune și eu scriu ... Nu uita de-a pune cît de curînd voiajul la Slatina a lui Bassarabescu ... și bun înțeles cu o notiță elogioasă, cum te pricepi să le faci atît de bine. Sigur că eu deocamdată îi las în plata Sfîntului pe cei de la „Sem.”, nu cred însă că nu vei aproba unele gîdilituri pe la tilpi ... Cu Mihalache cum mai stăm? Mi-e dor de scrisul lui mucalit, anapoda și fără sare. Adică Gîrleanu ce așteaptă de nu ne dă nimic? Să-l ții cu cronica gata în saltar și până nu s'o hotărî să se compromită publicînd ceva în revistă să-l amînu cum ne-a purtat și el cu vorba... Sînt curios să-l citesc pe Ranetti, nu însă acuma ... hăt la toamnă! Cu bine VC.

Sănătate bună lui Ion.

(b)

(Scrisoare închisă)
Dl. Virgil Cioflec, publicist
Helvetia, Pontresina, (Villa a Ma Campagne)

București, 15 8 1907

Frate Virgil,

De cum ai văzut, în numărul din urmă am avut și ceva de Gîrleanu. Ne-ar da el bucuros, tot la două săptămîni, o năvelă, dar; cum scriei, cu ce să-l plătim. Și tare e lipsit. Mihalache nu i-a dat nimic pe lunile de vară și eu nu am credit de la bănci. Eată un bilet al lui, prin care îmi cere un pol. Acolo îi afli și adresa. Polu i l-am dat, dar pînă spre sfîrșitul lui septembrie nu cred să-i mai pot face ceva. Revista a mers rău vara, ca de obicei în acest anotimp. Scrie-i și D-ta și-i expune situația. De-altfel Gîrleanu ne e tare devotat. În numărul de joi o să fie o poezie a lui Moldoveanu, adus tot de Gîrleanu]. Cu timpul o să vie și cei lalți băeți de la Mihalache⁵⁰. Puțin dar tot e ceva. Gîrleanu] are o singură condiție: să-l tratăm pe Mihalache cu oare-care rezervă pînă la Anul Nou. Ceea ce o vom face cu atît mai mult, că bietul Mihalache s'a răsturnat cu brișca în vilegia-tură, și-a zdruncinat și-a spinării și merită oarecare cruțare, dată fiind înfrîmîtoarea lui.

La proștii de la „Săm” e tîmbălău de „reconstituire a cotelor”! Mai mare e Mitif, care după ce a pus mîna prin Morțun, pe afișajul maritim dispune de parale. A impus lui Mîulescu (un băiat tare insuficient ca inteligență) să nu ne mai dea nimic. Atîta rău!

Noi ne întărim. Revista noastră place. A venit astăzi și Porn și o să ne dea și el. Altfel materie vine destulă și din provincie - numai din Helveția nu pică nimic. Nu dai nimic despre Grig[orescu]?

Ți-am trimis foiletonul despre Sadoveanca.

Portretul ei cum i l-aș face, dacă în viața mea n'am văzut-o. Am înțeles că tare e urîtă, și că din conștiința acesteii urîtenii, pornesc clevetirile ei de mătușe literară.

Se fac din toate părțile intervenții pentru reducerea polemicelor. I-a usturat rău pe domnizori!

Ce rău îmi pare că o să rămîi acolo pînă la primăvară. E bine și aici și iarna e chiar sănătos. Ei, las că că ne vom înțelege și așa. Îți voi raporta despre toate.

Cu multă dragoste

II

Ce zici despre numerele din iarnă?

BAR mss. 30522

(c)
Carte poștală adresată lui Virgil Cioflec, Pontresina Helveția

București 20/VIII 1907

Dragă boierule,

Ce s'a întimplat. Spune-mi verde, căci sunt omul cel mai cum se cade din lume. Te-ai supărat de ceva? Rîndurile din urmă îți sunt reci. Colaborație jog [sic]! Sfaturi de-alea vechi - nema! Vorba cîntecului: „Ce ți-am făcut eu ție - acum cînd mă topest - văd ochii tăi de mine - cum fug, cum se feresc”? Aidi, boierule bun, vorbește pe șleau! Tăcerea omoară bunele sentimente! - Și-acum altele. Nibaja (?) ți-a scris. E încîntat (ca și mine și-ți zicem mersi) de propunerea făcută. E așa de calic însă, încît pentru a fi salvat, are nevoie de o mică sumă - zice că ți-a scris. Probabil o să-ți vie greu - nu te supăra însă, răspunde-i cu binișorul, ca să nu mi-l gonim. Să îmbie și Adam să ne colaboreze. Mi-a dat niște „anacrole” (?) țigănești așa de mizerabil făcute (iscălite „Ionică”) încît a trebuit să-l refuz. Dînsul a dat și la „Săm”. Zilele astea îți trimit articole apărute asupra lui „Grigorescu”. Cu noroc și cu gînduri bune. Chendi

BAR mss. 30523

(8)

Postkarte.

Carte postale. - Cartolina postale.

Cote reserve a l'adresse. Nur für die Adresse. Lato riserva-
to all'indirizzo.

Monsieur
Ilarie Chendi
Bucarest

7, strada Biserica Enii

Adresse des Absenders - Angabe freigestellt.

Adresse de l'expéditeur - Indication facultative.

Indirizzo del mittente - Indicazione facultativa.

Cioflec

Villa „A ma Campagne”
Pontresina.

Ștampile poștale: PONTRESINA, 22.VIII.07; BUCU-
RESTI, 25.AUG.1907. CURSA 3

22 August. Villa „A ma Campagne” Pontresina, Suisse.

*Cu multă plăcere am primit „respectiva” și îmi pare bine că n'ai stat la gînduri. Apăi, într'un cîas bun! Vorba e că deocamdată - pînă vom avea tipografia noastră proprie - eu înțeleg să stăm tot unde sîntem, cel puțin încă trei ani. Nu te speria. Anii trec repede, din nenorocire. Eu ziceam să ne regulăm dreptul la „proprietate” nu pentru acum ci pentru mai tîrziu. Cu 5000 de cititori vom merge departe ... Și să vezi că are să prindă și printre lumea ce nu face literatură. Să fie dacă vrei mai mult gazetă decît revistă, da gazetă scrisă literar. După trei ani atîta are să fie de cerută în cît vom fii nevoiți s'o „scoatem” de două ori pe săptămîină, ceace n'are să fie firește ceva imposibil dată fiind vloga tineretilor noastre. Eu în fine vād un viitor realizabil. Să nu-mi spui că mă păcălesc decît după trei ani. Nu negli-
ja adresele de abonați. Este firul care ne va duce la bun sfîrșit. Te poți da în vorbă cu ori-cine numai talent să aibă. Nu mă voi amesteca în nimic. Ai libertatea de-a face ori-ce fără să mă consulți de cît din gentileță. Lui Ion să-i spui de treburile astea. Prietenia și talentul lui au dreptul la împărțășirile noastre. Dacă îl vezi pe dr. Urechia, verbal, dă-te în vorbă despre cronica ușoară și veselă. Sînt sigur că Gorun ar veni bucuros cu noi, ce-l plictisește însă e forma sub care ar reveni. Dă-mi adresa lui Cerna. Spune-mi unde stă Gârleanu. Vreau și te rog să-mi trimiți tot ce s'a scris și se va mai scrie de aci încolo despre Grigorescu. Înainte de a știi cum au învățat alții peana, nu vreau să tipăresc nimic. Fragmente din viața lui îți voi găti ... Sînt curios să citeșc pe d. Vlahuță, Mehedinți chiar și pe Samurcaș și Pătrașcu ... Trimete-mi rogu-te cîteo revistă. Sînt ca pe altă lume. Bassarabescu pleacă azi din Ragaz spre Munchen, Viena - Ploiești; are corijențe și trebuie să fie în țară ... Din nenorocire nu vom putera fii împreună decît în April. De-aci plec la Milani, Turin, Nizza. Nu te încrunta. Scrie-mi însă des ca să am impresia că sîntem aproape. Cu dragoste Virgil.*

Ion de ce nu-mi răspunde? Fă-mi în 3 rînduri portretul Sadovencii. N'am văzut-o niciodată. Ai să vezi de ce cînd ți-oiu trimete art. despre ea.

(9)

- Carte postale -

Union postale universelle. - Weltpostverein - Unione
postale universale.

SUISSE, SCHWEIZ, SVIZZERA.

Cote reserve a l'adresse. Nur für die Adresse. Lato riserva-
to all'indirizzo.

Monsieur Ilarie Chendi
Revista „Viața literară și artistică”
Bucarest
7, strada Enii

Adresse des Absenders - Angabe freigestellt.

Adresse de l'expéditeur - Indication facultative.

Indirizzo del mittente - Indicazione facultativa.

Cioflec

Villa „A ma Campagne”

Pontresina.

Ștampile poștale: PONTRESINA, 9.IX.07.- 3; BUCUREȘTI, 12.SEP.1907 CURSA 3

Iubite părințele,

Pe fugă aste câteva rînduri cari aș vrea să-ți aducă miros de rășină și de cimbriu ars de soare. Am trimis lui Gârleanu azi 60 de lei. El îmi cerea mai mult, dar nu pot să-i trimet. Deci ne rămîne dator cu două bucăți. Ce mai este nou? Te complimentez pentru numărul din urmă. Fain a

mai ești, neiculiță! Pregătește-te pentru cronicile teatrale. Eftimiu are talent, cred. Îndeamnă-l să scrie în felul ăsta. E nota care ne trebuie la revistă. Cu Cerna n'ai ești la nici-un capăt? Ți-ar face plăcere ca R. Motru să ne dea cîte-ceva? La 20 stil nou o șterg de pe-aici. Va trece pe urmă vreo zece zile cînd va fii greu să mă știu pe unde sînt, așa fiind scriem înainte de fatala dată. Cu Toma cum stăm? Parcă era vorba ... la toamnă? Uite toamna a venit! Mai amintește-i lui Pom. În curînd ai să faci cunoștință cu domnul Gligore Busuioc, eroul unei ... schițe. Zii Minulescu - ne lasă pentru totdeauna? Ce e frate cu Societatea asta a literaților? Pune-mă te rog și pe mine în curent. Cu dragoste, Virgil.

Note

1. Textul lui George Călinescu, din prefața datată 24 ianuarie 1941, este: „În aceste timpuri de suferință națională, o astfel de carte nepărtinitoare trebuie să dea oricui încrederea că avem o strălucită literatură, care pe de altă parte, în ciuda tuturor efemerelor vicisitudinii, se produce pe teritoriul României Mari, una și indivizibilă, slujind drept cea mai clară hartă a poplului român. Eminescu în Bucovina, Hasdeu în Basarabia, Bolintineanu în Macedonia. Slavici la granița de Vest, Coșbuc și Rebreanu în preajma Năsăudului și Goga pe lângă Oltul ardelean sînt eternii noștri păzitori ai solului veșnic”. cf. GEORGE CĂLINESCU, Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941, p. 9

2. În „Ghidul drumurilor din România” lucrat de ION CĂMĂRĂȘESCU, CONSTANTIN CÎRIĂCESCU și CONSTANTIN IOANID, publicat sub egida Automobil-Clubului Regal Român, pe planșa 21, localitatea este trecută cu numele ei actual, Araci. În schimb pe planșa 29 se indică direcția drumului dinspre Bod ca fiind către Arpatac. Este dovadă că la data apariției „Ghidului”, în anul 1928, se practicau încă ambele denumiri ale localității.

3. Conform arborelui genealogic al urmașilor lui Idomir Popovici, zis Cioflec, pus la dispoziție de Gabriela Cioflec-Corodeanu.

4. Institutul de lingvistică și folclor al Universității „Al. I. Cuza” Iași, Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900, pp.182-183

5. Conform arborelui genealogic

6. GEORGE CĂLINESCU, op. cit. p. 565

7. MIRCEA ZACIU, MARIAN PAPAHAGI și AUREL RUSU, Dicționarul Scriitorilor Români A-C, București, pp. 584-585

8. Conform arborelui genealogic

9. MIHAIL STRAJE, Dicționar de pseudonime, pp. 148-149 dă anul nașterii ca nesigur.

10. HORIA OPRESCU, Corespondență: St. O. Iosif, Dimitrie Anghel, Natalia Negru, M. Sadoveanu, N. Iorga, C. Sandu-Aldea, Virgil Cioflec, Ilarie Chendi, p. VIII

11. Conform arborelui genealogic

12. GEORGE IOAN LAHOVARI, General C. I. BRĂTIANU și GRIGORE TOCILESCU, Marele Dicționar Geografic al României, volumul IV, p. 368

13. Sentința civilă nr. 131 a Tribunalului Județului Vlașca, Secția I-a, privind ieșirea din indiviziune a moștenitorilor lui Lazăr Lazarovici, pentru moșia de la nordul moșiei lui Virgil Cioflec (act original).

14. I. C. CÎIȚIMIA și AL. DIMA, coordonatori, Dicționar cronologic.

Literatura română, paginile 238 și 799

15. Și n-ar fi singura confuzie între cei doi. În volumul Corespondență ... îngrijit de HORIA OPRESCU indicele de nume trimite, pentru Virgil Cioflec, la pagina 378. Aici însă îl găsim pe Romulus Cioflec, citat pentru colaborarea sa de debut (1905) la revista Sămănătorul (nr. 9 din 1905, pp. 169-173), cu schița „Un gând”, așa cum corect este menționat în nota 3 de la pagina 379.

16. MIHAIL STRAJE, op. cit. p. 149

17. I. HANGIU, Dicționar al presei literare românești, pp. 363 - 364

18. MIHAIL STRAJE, op. cit. p.148

19. GEORGETA RĂDUICĂ și NICOLIN RĂDUICĂ, Dicționarul presei românești, poz. 3990

20. ALEXANDRU HODOȘ

21. GEORGETA RĂDUICĂ și NICOLIN RĂDUICĂ, op. cit. poz. 4834

22. I. HANGIU, op. cit. p. 326

23. GEORGETA RĂDUICĂ și NICOLIN RĂDUICĂ, op. cit. poz. 1295

24. ibidem poz. 2084

25. I. HANGIU, op. cit. p. 316-318

26. ibidem p. 366

27. ibidem p. 352

28. MIHAIL STRAJE, op. cit. p. 148

29. LUCIAN PRĂDEȘCU, Enciclopedia Cugetarea, Oameni și înfăptuiri, București, Editura Cugetarea-Georgescu Delafraș, 1940

30. HORIA OPRESCU, op. cit. p. VIII

31. HORIA OPRESCU, op. cit. p. VIII

32. St. O. IOSIF, Versuri originale și tălmăciri, ediție îngrijită și prefată de ION ROMAN, p. XXXIV

33. Noțiunea de mecenă aplicată unui boier român nu putea corespunde principiilor ideologiei comuniste.

34. St. O. IOSIF, op. cit. pp. XXXIV - XXXV

35. HORIA OPRESCU, op. cit. pp. 45 - 110

36. Ilarie Chendi s-a născut în comuna Dârlos (lângă Mediaș) din județul Sibiu la 14 noiembrie 1871. Era fiul preotului Vasile Chendi și al Elizei, născută Hodoș. După mamă era înrudit cu Al. Papiu Ilarian și cu Nerva Hodoș. Clasele primare le urmează la Bandul de Câmpic, iar pe cele liceale la Gimnaziul Evanghelic German din Mediaș și Sighișoara. Din 1891 începe studiile la Seminarul Teologic din Sibiu, pe care îl absolvă în 1894. Între 1894 și 1898 este student la Facultatea de Litere a Universității din Budapesta. În acești ani este președinte al secției literare a Societății „Petrul Maior” și redactor al revistei „Rosa cu ghimpi”. Lucrează la Sibiu, sub conducerea lui Corneliu Diaconovici, în redacția Enciclopediei române. În 1898 părăsește facultatea și lucrează, la Arad, în redacția revistei „Tribuna poporului”. În toamna anului 1898 vine la București, unde este angajat ca ajutor de bibliotecar la Academia Română. Colaborează la periodicele: Telegraful român, Tribuna, Minerva, Rândunica, Familia, Revista Orăștici, Bunul econom, Foaie literară, Convorbiri literare, Noua revistă română, Curierul literar, Sămănătorul, Voinea națională, Luceafărul. Înființează periodicele: Viața literară (1906), Viața literară și artistică (1907), Cumpăna (1909) condusă împreună cu Mihail Sadoveanu, St. O. Iosif și Dimitrie Anghel. Publică volume de critică și istorie literară. Face parte dintre inițiatorii și din primul comitet al Societății Scriitorilor Români (1909).

37. GEORGETA RĂDUICĂ și NICOLIN RĂDUICĂ, op. cit. p. 436

38. STELIAN NEAGOE, Istoria guvernelor României de la începuturi - 1859 până în zilele noastre - 1995, p. 69

39. I. HANGIU, op. cit. p. 365

40. Nu putem trece cu vederea apropierea datei de întrerupere a apariției revistei este la numai câteva zile de data la care Ilarie Chendi s-a căsătorit cu Ana Rusu (14 aprilie 1908), așa cum aflăm din volumul I „Ilarie Chendi - Scrieri”, îngrijit de DUMITRU BĂLĂET, p. XLV

41. GEORGETA RĂDUICĂ și NICOLIN RĂDUICĂ, op. cit. p. 436

42. ILARIE CHENDI - Scrieri, volumul I, îngrijit de DUMITRU BĂLĂET, p. XLIV

43. I. HANGIU, op. cit. p. 365

44. În guvernul George Gr. Cantacuzino (22 decembrie 1904 - 12 martie 1907) cf. STELIAN NEAGOE, op. cit. p. 71

45. La 12 martie 1907 vine guvernul Dimitrie A. Sturdza, care îl are din nou ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice pe Spiru Haret. Acesta rămâne cu aceeași responsabilitate între 27 decembrie 1908 și 28 decembrie 1910, în cele două guverne Ion I. C. Brătianu, ibidem pp. 72-73

46. Pentru a aprecia ce reprezenta această sumă, vom arăta că în acest timp leul românesc era echivalent cu principalele valute europene - francul francez, francul elvețian, francul belgian etc. - circulând monede de argint, cea de 5 lei având 25 de grame, iar o carte, cum a fost Calicidoscopul lui A. Mirea, se vindea cu 1,50 lei.

47. Fără îndoială că în mare măsură și datorită eforturilor lui permanente au devenit colaboratori ai revistei, în decursul celor doi ani și jumătate de apariție a acesteia, atâția buni scriitori ai vremii. O listă, incompletă desigur, îi cuprinde pe: Ioan Adam (26 noiembrie 1875 Vaslui, 18 mai 1911 Iași), Dimitrie Anghel (16 iulie 1872 Comești-Iași, 13 noiembrie 1914 Iași), Carol Ardeleanu (16 martie 1883 București, 23 noiembrie 1949 București), Ștefan Basarabeanu (Victor Cioculescu), I. (Ion) A. (Alexandru) Basarabescu (17 decembrie 1870 Giurgiu, 29 martie 1952 Ploiești), Zaharia Bărsan (11 ianuarie 1878 Brașovul-Vechi, 13 decembrie 1948 Cluj), Gh. Becescu-Silvan, Alexandru Cazanban (6 octombrie 1872 Iași, 24 mai 1966 București), Panai Cerna (Panai Stanciof, 25 septembrie 1881 Cerna-Tulcea, 26 martie 1913 Teipzig), Alice Călugăru (Alice Ștefania Nănescu Călugăru, 4 iulie 1886 Paris, dec. înainte de 1940 probabil în Elveția), Ilarie Chendi (14 noiembrie 1871 Dârlos-Sibiu, 23 iunie

1913 București). I. (on) Ciocărlan (12 iulie 1874 Strănoae-Vrancea, 1942), Romulus Cioflec (1 aprilie 1882 Arpădac-Covasna, 13 noiembrie 1955 București), Virgil Cioflec (1876, 1945), Dim. N. Ciotoru, Mihai Codrescu, Vasile Conta, George Coșbuc (20 septembrie 1866 Hordou-Bistrița-Năsăud, 9 mai 1918 București), Victor Crășescu (16 octombrie 1849 Chișinău, 1918 Slănic), Maria Cunțan (7 februarie 1862 Sibiu, 23 noiembrie 1935 București), Vasile Demetrius (Ogea) (1 octombrie 1878 Șcheii Brașovului, 15 martie 1942 București), Mihail Dragomirescu (22 martie 1868 Plătărești-Ilfov, 25 noiembrie 1942 București), Ion Dragoslav (Ivanciuc) (14 iunie 1875 Fălticeni, 5 mai 1928 Fălticeni), D. Drăghicescu, Victor Eftimiu (24 ianuarie 1889 Boboștița-Albania, 27 noiembrie 1972 București), Elena Farago (Paximade) (29 martie 1878 Bârlad, 4 ianuarie 1954 Craiova), Fatma, Leon Feraru (1887 Brăila, 1962 U. S. A.), Artur Gorovei (19 februarie 1864 Fălticeni, 20 martie 1951), Lia Hârsu (1875, 1964), Constanța Hodoș, soția lui Ion Gorun (12 octombrie 1860 Zimbru-Arad, 13 (20) aprilie 1934 București), Lazăr Iliescu (27 decembrie 1887 București, 13 iunie 1977 București), Iosif Iser (1881 București, 1958), Eugen Lovinescu (31 octombrie 1881 Fălticeni, 16 iulie 1943 București), Mihail Lungianu (13 decembrie 1879, 21 ianuarie 1966 București), Simion Florea Marian (1 septembrie 1847 Iliești-Suceava, 11 aprilie 1907), Claudia Millian (Minulescu) (21 februarie 1887 București, 21 septembrie 1961 București), Ion Minulescu (7 ianuarie 1881 București, 11 aprilie 1944 București), I. (Eugen) I. Mironescu (13 iunie 1883 Tazlău-Neamț, 22 iulie 1939 Tazlău-Neamț), Corneliu

Moldovanu (15 august 1883 Bârlad, 2 septembrie 1952), G. Munteanu-Murgoci, Anton Naum (17 ianuarie 1829 Iași, 27 august 1917), Dimitrie Nanu (26 octombrie 1873 Câmpulung-Muscel, 12 februarie 1943), Barbu Nemțeanu (Benjamin Deutsch) (octombrie 1887 Galați, 29 mai 1919), Tudor Pamfîlc (11 iunie 1883 Țepu-Galați, 16 octombrie 1921 Chișinău), Cincinat Pavlescule (2 noiembrie 1872 București, 30 noiembrie 1934 Brașov), Nicolae Petrașcu (1859 Tecuci, 24 mai 1944 București), Vasile Pop (1871 Domnești-Suceava, 1931), G. Ranetti (19 octombrie 1875 Mizil, 2 mai 1928), C. Rădulescu-Motru, Radu D. Rosetti (18 decembrie 1874 București, 1964 București), Elena Didia Odorica Sevastos, I. U. Soricu (1881, 11 ianuarie 1957 București), Gabriel Șutzu (I. Minulescu și D. Anghel), George Topârceanu (21 martie 1886 București, 7 mai 1937 Iași), George Tutoveanu (19 noiembrie 1872 Bârlad, 18 august 1957 Bârlad), Alexandru Vlahuță (5 septembrie 1858 Pleșești-Vaslui, 19 noiembrie 1919).

48. Constantin Mille îndeplinea probabil funcția financiar-contabilă în redacție.

49. Textul cărții poștale este: Azi, Vinerea Mare, se împlinesc un an de cînd ne cunoaștem. Noi cu Sandu jubilăm. Sărbători fericite! Ilarie, data poștei: 1901. Este adesea: „Monsieur V. Cioflec, p. Ștefan O. Iosif Paris, rue Leopold-Robert 4, France.

50. Probabil că este vorba despre Mihai Dragomirescu, redactor al revistei „Convorbiri literare” până în 1906 și apoi al revistei „Convorbiri” („Convorbiri critice”), între 1907 și 1910.

Bibliografie

1. DUMITRU BALĂET, Ilarie Chendi - Scrieri, volumul I, București, Editura Minerva, 1988
2. GEORGE CALINESCU, Istoria literaturii române de la origini până în prezent, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941
3. ION CĂMĂRĂȘESCU, CONSTANTIN CHIRIACESCU și CONSTANTIN IOANID, Ghidul drumurilor din România, București, Cultura națională, 1928
4. I. C. CHIȚIMIA și AL. DIMA, coordonatori, Dicționar cronologic. Literatura română, București, Editura științifică și enciclopedică, 1979
5. I. HANGIU, Dicționar al presei literare românești, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1987
6. ST. O. IOSIF, Versuri originale și tălmăciri, ediție îngrijită și prefață de ION ROMAN, București, Biblioteca pentru toți, Editura pentru literatură, 1968
7. GEORGE IOAN LAHOVARI, General C. I. BRĂTIANU și GRIGORE TOCILESCU, Marele Dicționar Geografic al României, volumul IV, București, J. V. Socecu, 1901

8. Institutul de lingvistică și folclor al Universității „Al. I. Cuza” Iași, Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1979
9. STELIAN NEAGOE, Istoria guvernelor României de la începuturi - 1859 până în zilele noastre - 1995, București, Editura Machiavelli, 1995
10. HORIA OPRESCU, Corespondență: St. O. Iosif, Dimitrie Anghel, Natalia Negru, M. Sadoveanu, N. Iorga, C. Sandu-Aldea, Virgil Cioflec, Ilarie Chendi, București, Editura pentru literatură, 1969
11. SEXTIL PUȘCARIU, Memori, București, Editura Minerva, 1978
12. GEORGETA RĂDUICĂ și NICOLIN RĂDUICĂ, Dicționarul presei românești, București, Editura Științifică, 1995
13. MIHAIL STRAJE, Dicționar de pseudonime, București,
14. MIRCEA ZACIU, MARIAN PAPAHAGI și AUREL RUSU, Dicționarul Scriitorilor Români A-C, București, Editura Fundației Culturale Române, 1995

Abstract

Concerning the magazine “Viața literară și artistică”. From the correspondence of Virgil Cioflec to Ilarie Chendi (7th of July 1906 – 9th of Sept. 1907)

In this work, the author focuses on the name of Virgil Cioflec (born in 1876, deceased in 1945), whose contribution to the Romanian culture only now starts to be recognized at its real value.

In the author's attempt to define as briefly as possible the personality of Virgil Cioflec, we must keep in mind the fact that he was a prose writer (the short story „Culiță”), an author of epigrams (the book „Epigrama”), an art critic and a collector (the book „Mălureni”), concerning the pictures of Ștefan Luchian), the Mecena of the Romanian literature and art.

About the correspondence of Virgil Cioflec with Ilarie Chendi, the author presents seven postcards, dated between 14th of July 1906 and 9th of September 1907. To these are added two letters written on simple paper and undated. Virgil Cioflec mailed these nine letters in the periods when he was away from the country or he was on holiday in the mountains. In addition there are also included the letters that Ilarie Chendi mailed to Virgil Cioflec and that are at Romanian Academy Library. Out of all these, the author presents three letters that she considered representative.

The entire correspondence presented in this article is related to the efforts of the two to publish under best conditions the magazine „Viața literară și artistică”.

Oana Dimitriu

Bibliograf, Biblioteca Academiei Române, București

Calca Victoriei, nr. 125

Tel. 01/6503043

Ilarie Chendi

Virgil Cioflec